

GYERMEKEK ÉS FELNÖTTEK A BŰNBÁNAT SZENTSÉGE ELŐTT

I.

Németországban a bűnbánat szentségére való előkészítést az utóbbi években tantervileg és pedagógiailag átforgalmazták. Ebből szeretnénk most néhány egészséges gondolatot továbbadni.

Nevelésünkben az Isten iránti szeretet, ne pedig a félelem gondolata legyen uralkodó. Már kis gyermekeknél el kell kerülni, hogy pedagógiai tehetetlenségünkben „Isten büntetésével” fenyegetőzzünk, ill. hogy apróbb baleseteket (ha előtte éppen „rosszak voltak”) ezzel magyarázzunk. A bűnbeesést, Káin és Ábel, a vízőlön történetét alsóbb osztályokban egyáltalán nem tanulják. Ezekben a történetekben ui. az izraelita teológia a büntető Istent állítja a nép szeme elé. A gyerekekre a negatív példa és a büntetés nincs mindig jó hatással, viszont hamis istenkép alakulhat ki lelkében: Istenben mindenekelőtt azt látja, akit bűnével megbánthat, akitől félnie kell. Óvatosság szükséges másrészt azért is, mert a kisgyerekek, kisiskolás pszichológiailag aligha képesek még bűnre, vagyis Isten tudatos megbántására. Túl korán mindent bűnnek bélyegezni egészségtelen büntudatot válthat ki lelkében. A pedagógiai tapasztalat azt mutatja, hogy ha ösztönözünk a gyermekekkel hibáikról, 2-3. elemi szintől kezdve már képesek megkülönböztetni ösztönös, affektív cselekedeteiket tudatos haszontalanságaiktól, amelyek legfeljebb bocsánatos bűnök. Az elsőt bűnnek bélyegezni helytelen lenne, de bizonyos önnevelésre kell szoktatni.

Már 1. vagy 2. elemiben gyakoroljuk (és nem tanítjuk!) a gyermekekkel, hogyan kérjenek Istentől egyszerűen bocsánatot. Alkalmassá kiindulás ehhez pl. a jó Pásztor parabolája, amelyet nagyon szívesen hallgatnak. Ehhez fűzhetünk egy történetet is: egy gyerek engedetlenségével megbántja szüleit, bocsánatot kér és javulást ígér. Ugyanúgy kérhetnek a gyerekek is egy egész egyszerű lelkiismeretvizsgálat során saját szavaikkal, csendben a mennyel Atyától bocsánatot. Nagyon örülnek, ha utána megmondjuk nekik, hogy annak, aki igazán szívből kért bocsánatot, Isten bizonyára megbocsátott mindent.

Nagyon szükséges, hogy a gyermek még jóval a gyónás előtt minél több igazi bánat-élményre tegyen szert. Ugyanis sok esetben a gyónás gépiesé válik, az először gyónó gyermeket pedig túlságosan lefoglalja a gyónás „technikája”. Ezért az osztályban vagy a templomban néhányszor egyszerű bűnbánati ájtatosságot tartunk velük, pl. ádventben és nagybőjtben.

Nem helyes, ha a gyónásra való előkészítés főleg a tízparancsolat részletes megtárgyalásából, ill. az elkerülendő bűnök megtanulásából áll. (Németországban eddig a gyónásban a gyermeknek „főlt kellett mondanía” a lerövidített tízparancsolatot, és ennek során megneveznie, melyik ellen mivel vétett. Előfordult, hogy ötödikesek kerekén elutasították a gyónást.

Amikor a hitoktató megkérdezte, miért, kiderült: elfelejtették a formulát — és anélkül nem gyónhatnak!) Isten pedagógiája nem negatív. A Szentírás is a teremtés („látta Isten, hogy jó”) és a paradicsomi állapot színes leírásával indul, s ebből a ragyogó háttérből értjük meg igazán: mi a bűn, amely mindezt szétrombolta, amely diszharmóniát vitt a tökéletes isteni elgondolásba. Tapasztalat szerint a jóra való buzdítás, Isten nagy terveinek szem elé állítása nagyobb nevelő hatást ér el, mint a rossz elítélése és tiltása. Ilyen pozitív utat ajánl a mostani tanterv, s ezt járja igen ügyesen Günther Weber „Das Zeichen für eine bessere Welt” című, számos fényképpel illusztrált kis füzetében. (Herder, Freiburg, 1970.)

Weber — a modern hitoktatás elveinek megfelelően — a gyermeket körülvevő világból indul ki. Senki sem élhet egyedül, rá vagyunk utalva a többiekre. Milyen szép lehet az együttlét családban, pajtasokkal! A többiek joggal meg is követelhetik, hogy tekintettel legyünk rájuk. Ez sajnos nem mindig könnyű . . . Így juthatunk el lélektani felépítéssel a bűn első, még természetes meghatározásához: akkor követünk el bűnt, ha elfordulunk a másiktól, ha nem szeretjük, nem segítjük. És mivel az emberek nem szeretik, nem segítik egymást eléggé, azért van annyi szenvedés és nyomor a világon. Dolgozunk is ezek megszüntetésén természetes síkon: fejlesztjük a technikát, jobb törvényeket, jobb nevelést követelünk, stb. Mi a baj mégis? A gyerekek a témakörökhöz igen szívesen gyűjtenek a gyerekek képeket újságokból, folyóiratokból, esetleg reklámokból, és ezt összeállítják faliújsággá.) A gyerekek ebben a korban már megértik, hogy a rosszindulattal okozott szenvedés, pl. egy gyilkosság jobban fáj, mint mondjuk egy természeti elemi csapás. Így megértik azt is, hogy a bűn nagyobb rossz, mint minden más szenvedés. Ezt természetesen még más érvekkel is ki kell egészíteni: a bűn romboló hatása az ember egyéniségében, a közösség életében, a nagy cél, Isten Országá elérésében.

Az ember azonban egy jobb világ, vagyis egy bűn nélküli világ után vágyik. A gyermekeket meglepi a statisztikai adatok, amelyeket itt beleszótunk: a hit csökkenésével egyidejűleg megdöbbentően növekszik a bűnözők száma. Rájövünk: Isten nélkül nem tudjuk az óhajtott jót megvalósítani. Azért van annyi nyomor a világon, mert elfeledkezünk Istenről. Nem az Isten akarja a szenvedést, nem ő okozza a háborúkat, ezt az emberek hozzák létre, ha elfordulnak tőle.

Itt telnek meg tartalommal a kérések: Szabadíts meg a gonosztól! — Jöjjön el a Te országod!

Isten egy jobb világot akar. Ezért küldte hozzánk Fiát, hogy megváltassa a világot. Jézus felszólít, hogy térjünk meg, kezdjünk új életet. Újszövetségi történeteken keresztül (Zakeus, az elveszett bárány, vendégség a vámosoknál és bűnösöknél) bemutatjuk, milyen szeretettel fordul a kizsábolt, megvetett bűnösök felé. Az ószövetség is számos szép példát

nyújt a prófétákban, vagy a 80. zsoltárban, hogyan hívja Isten a bűnöst, a legnagyobbat is. Ezt nagyon fontos kiemelni. Egyrészt azért, mert a gyermekek könnyen hajlamosak úgy vélekedni: Isten csak a „jókat” szereti, a bűnösökre „haragszik”. Másrészt nem tudhatjuk, nem kerül-e valamelyik tanítványunk egyszer válságba. Jó, ha tudja, hogy ha még úgy elrontotta is az életét, ha mindenki elfordult is tőle, Istennél mindig új életet kezdhet.

Azok az emberek azonban, akik „igazaknak” érezték magukat, szembefordultak Jézussal és halálra ítélték. Itt látjuk, mi valójában a bűn: amikor Isten nélkül, Krisztus nélkül akar valaki élni, ha elveti Isten terveit. Isten azonban mégsem vetett el bennünket. Jézus Krisztus feltámadása jelenti az újrakezdést a világ számára: hatalmat ad apostolainak a bűnök megbocsátására, ez húsvéti ajándéka. Pünkösdkor Péter megkereszteli a megtérőket: most már Krisztus egyházához tartoznak.

Ezután kezdetünk a gyerekekkel gondolkozni azon, mit is vár immár Krisztus tőlünk, egyházától? Elég, ha a bűnt kerüljük? Elég egy „mintagyerek” magatartása? Krisztus át akarja alakítani szeretetével a világot, ebben kell segítenünk. Kereszténynek lenni tehát egyáltalán nem unalmas! Krisztus két parancsot adott: Istent szeretni mindenkifölött, és egymást szeretni. Isten szeretete nem azt jelenti, hogy egész nap csak imádkozunk, hanem hogy mindennapi életünket Vele éljük. Az emberszeretetet is kicsiben kell elkezdennünk, hétköznapi életünkben, az iskolában, a sportpályán, a bevásárlásnál, a családban. Hozhatunk itt is gyakorlati példákat, történeteket.

Most vetődik fel a kérdés: Valóban Istennek élünk-e? Csakugyan jobbá tettük-e szeretetünkkel a világot? Egyikünk sincs bűn és mulasztás nélkül. Meg kell vizsgálunk életünket, és jó, ha ezt gyakran tesszük. Nem sablonos kérdésekkel, hanem beállítottságunkat vizsgálva: Gyakran gondolok-e Istenre? Beszélgetek-e vele? Kinek okoztam bánatot? Kész voltam-e verekedés után a kibékülésre? Igyekeztem-e másokkal jót tenni? — stb.

Itt kell rámutatni arra, hogy lecsúszásunk gyakran kicsiben kezdődik: hanyagsággal, apró önző cselekedetekkel; folytatódhat mások megbántásával és Istentől való eltávolodással, és végződhet ott, hogy valaki másnak szándékosan nagy szenvedést okoz és Istennek teljesen háttal fordít. Isten azonban még akkor sem fordul el tőlünk. Szeretete mindig nagyobb bűneinknél: Ő vár ránk.

Számos módja van annak, hogy megmutassuk: vissza akarunk térni. Az igazi megtérésnél a legfontosabb az, ami lelkünkben történik: Istentől őszintén bocsánatot kérünk. Ugyanilyen fontos az emberektől is bocsánatot kérni, ismét szeretetben élni velük és jóvátenni az okozott bajt. Számos gyakorlati példát hozhatnak erre is a gyermekek. Nekünk is meg kell bocsátani másoknak, ha az Ő bocsánatát kérjük. Enélkül nem bocsát meg. Mivel mindnyájan bűnösök vagyunk, közösen is tarthatunk bünbánati ájtatosságot. (Vigyázni kell azonban, hogy ezek rövidek és egyszerűek legyenek, mert a

gyermekek még nehezen tudnak egy hosszabb ima szövegébe átéltlen bekapcsolódni.)

Mi történik azzal, aki szakított Istennel és az emberekkel és mégsem akarja megbánni? A nagy bűnös kizárja magát az Egyház közösségéből, nem járulhat a közös asztalhoz: a szentáldozáshoz. De az ilyen sincs elveszve, ha vissza akar térni. A megbocsátás jele az Egyház és Isten részéről: a bűnbánat szentsége, a megtérés jele a bűnös részéről, ha ehhez a szentséghez járul. A bizalom helyreállítására néha emberek között is szükséges, hogy ne csak bocsánatot kérjünk, hanem be is valljuk hibánkat. Az őskeresztények nyíltan megvallották a közösség előtt bűneiket. Ma csak a papnak gyónunk, de a pap az egyház képviselője. — Itt következhet magának a gyónás „technikájának” minél egyszerűbb megbeszélése, nagyon hangsúlyozva, hogy nem a bűnvallomás, hanem a bánat és erősfogadás a legfontosabb. A gyónás történhetik egy fogadószobában az asztal mellett ülve (ami főleg első esetben ajánlatos), vagy a gyóntatószékben. Fontos, hogy a gyerekek közvetlenül beszéljenek, saját szavaikkal fogalmazzanak, gépies formulák helyett. Ezzel sok gátlásnak, későbbi csömörnek vehetjük elejét. Ne osszuk be hivatalból a csoportokat, menjen mindegyik ahhoz a paphoz, akihez kedve van. Azt pedig mondanunk sem kell, milyen mély benyomást tehet a kis gyónóra a lelkipásztor szerető, megértő, okos, a gyermeki színvonalhoz mért útmutató szava.

Sokan azzal utasítják el a gyónást, hogy nincsenek „nagy bűneik”, nem gyilkosok, gonosztevők. De olyanok vagyunk-e, mint lennünk kellene? Nem szorulunk-e rá a „kis bűnökkel” is Isten megbocsátó irgalmára? A bűnbánat szentségében ez bőven árad erősítésünkre, vigasztalásunkra. Ugyanakkor azonban hangsúlyoznunk kell, hogy a bűnbánat szentsége nem mosógép, ahol automatikusan bűnbocsánatot kapunk, és ezzel minden el van intézve. A gyónással valami új kezdődik, és ez az újrakezdés a legfontosabb: Krisztussal közreműködni a jobb világ megvalósításán. Így válik a bűnbánat szentségének jele igazán egy jobb világ jelévé.

- r - a

II.

Századunkat Fulton Sheen püspök a lelki konfliktusok századának címezte. Az egyik ausztráliai segédpüspök mondta nekem a gyónásról folytatott beszélgetésünkben: A civilizáció rohamos fejlődése magával hozta, hogy a mélyen hívők lelki problémái is megsokszorozódtak. Ezekre orvosságot találni, hatásos és eredményes lelki vigaszt nyújtani nem elegendő a gyóntató rendelkezésére álló néhány perc, amikor talán huszan is várnak gyónásra. Szükséges, hogy a lelkész és a hívő között visszaálljon a lelkiatyia és lelki gyermek viszonya, ahol a hívőnek alkalma van kiönteni a lelkét, a lelkiatyia pedig a problémák mélyére tud hatolni és olyan tanácsokat adni, amelyek valóban segíthetnek.

Elmentem egy szerzeteshez is, aki nagyon ritkán ült a gyóntatószékbe, viszont napjának nagyrészt azzal töltötte, hogy hosszú-hosszú beszélgetéseket folytatott a hozzáfordulókkal. Amikor megkérdeztem, mi a titka sikerének, mosolyogva válaszolta:

— Hogy sikernek lehet-e nevezni vagy sem, azt csak a mennyei Atya tudja. De én is úgy kezdtem, hogy beültem a gyóntatószékbe gyóntatni. Nagyon hamar rájöttem, hogy ez nem elég. Amikor egy-egy különösen nehéz problémával kerültem szembe, megmondtam a gyónónak, hogy véleményem szerint erről többet, hosszabban kellene beszélni, és megkérdeztem, hajlandó-e erre a gyóntatószéken kívül is. Legtöbb esetben azt a választ kaptam, hogy mi van akkor a gyónási titokkal? Megnyugattam őket. Ők voltak legjobban meglepve, amikor egy-egy ilyen beszélgetés végén elővettem a stólámat, a nyakamba akasztottam és megadtam nekik a feloldozást. Hiszen a beszélgetés közben megtárgyaltuk az összes problémákat, akár bűnnek tartottuk, akár nem. Ugyancsak kiderült, hogy az illető megbánta-e tetteit és megvan-e benne az erős fogadás. Így az érvényes gyónás minden feltételének eleget tett. Azóta majdnem mindegyik állandó látogatóm, és a hír hamar terjed. Számuk egyre gyarapszik. Hála Istennek!

Amikor eltávoztam, úgy éreztem, nagyon sok ilyen lelkiatyára volna szükségünk, hogy jobbá és szebbé tegyék a világot.

Nemrégiben hosszabb utat tettem meg autón és közben kinyitottam a rádiót. Interjút közvetített az egyik anglikán főpásztorral, aki elmondotta, hogy repülőtsízt volt és a háború alatt többször látott lelkészeket jönni a frontra. Ilyenkor a katolikus katonák mentek gyónni.

— Csak úgy heccből beálltam én is a sorba. Amikor odakerültem, persze nem tudtam, mit kell csinálni. Letérdeltem ugyan, de amikor a lelkész felszólított, hogy soroljam fel bűneim, nem tudtam mit mondani. Nagy küszködés után bevallottam, hogy anglikán vagyok, de annak sem jó. Soha sem felejttem el az arcát. Egy kis szobában voltunk. Hellyel kínált meg és kérdegetni kezdett. Mintha nem törődött volna vele, hogy az ajtón kívül talán százan is vártak a gyónásra. Észre sem vettem, máris kitárult előtte a lelkem, és minden nehézség nélkül beszéltem neki olyan dolgokról, hogy pirulás nélkül ma sem tudnám ismételni. Végül áldását adta és biztatott, hogy ha lelki vigaszra volna szükségem, forduljak bizalommal bármelyik keresztény lelkészhez. Azóta is úgy érzem, ez indított el utamon.

Az interjúvoló kérdésére, hogy anglikán létére hisz-e a gyónásban, határozottan igennel válaszolt:

— Bűneink feloldozását az Isten adja. A pap Krisztus nevében mondja ki a szavakat és ha hiszünk Krisztusban, hinnünk kell a bűnbánat után a bűnbocsánatban is.

Néhány évvel ezelőtt, abban a városban, ahol élek, egy emberbaráti csoport alakult „szamaritánusok” néven. A tagok feladata, hogy telefonon lelki vigasztalásban részesítsék és tanáccsal lássák el a hozzájuk fordulókat. A telefonszámot a napisajtó állandóan hirdeti, és statisztikájuk szerint figyelemreméltó eredményt érnek el. Egyik konferenciájukon én is résztvettem. Egy metodista lelkész váratlanul fölvetette: vajon a sok telefonáló kapott-e eredményes és hosszantartó vigasztalást? A sok száz közül hány tért vissza a normális életbe? Tud-e a szamaritánus társaság annyit nyújtani, mint egy római katolikus pap a gyóntatószékben?

A lelkész talán nem is tudta, hogy utolsó kérdésével milyen éles vitát indított el. Kiderült, hogy a jelenlevők között én vagyok az egyetlen katolikus, és így valamennyien felém fordultak. Tisztázódott, hogy a szamaritánusok amolyan lelki klinika a nemkatolikusok számára, a gyónás előnyei és hátrányai nélkül. „Hátrány” volt szerintük, hogy a gyónónak egy idegen ember előtt be kell vallania bűneit, ők viszont telefonon keresztül nyújtanak vigasztalást, s így a segítséget kérő nem kényszerül szemtől-szembe megalázni magát. „Előny” pedig az, hogy aki hisz a gyónásban, hiszi azt, hogy megszabadult bűneitől. — Megpróbáltam megmagyarázni, hogy a pap a gyóntatószékben nem bíró, aki dorgál, fenyeget, büntetést szab ki, hanem a megbocsátó Isten eszköze. Az ő lelki klinikájukból nagyon sok haszna lehet a hozzájuk fordulóknak. De tartós eredményt csak úgy tudnak elérni, ha a bajbakerülteket az első segély nyújtása után saját felekezetük lelképásztorához küldik, — ahogyan a bibliai irgalmas szamaritánus is olyan helyre vitte betegét, ahol gondos ápolásban részesülhetett. Mindenesetre ez a szervezet is bizonyítéka, hogy a gyónás mint lelki orvosság nélkülözhetetlen a mai emberek között is.

Mikor hazafelé indultam, egyikük csatlakozott hozzám és az utcán is kísért, szótlánul. Végül halkán megkérdezte:

— Meg tudná nekem adni annak a szerzetesnek a nevét és címét, aki a gyóntatószéken kívül is gyóntat?

Szó nélkül ráírtam egy papírra a nevet és címet, és átadtam neki. Aztán elváltunk. Este nyolc óra volt. A lámpafénynél láttam, hogy a monostor felé vette útját.

Isten kegyelmének útjai kiszámíthatatlanok.

Szinérváry K. András.